

RÉGI MAGYAR MEGFIGYELÉSEK.

441. *Kővé vált pénzek (Pfenningek) Liptó és Nyitra vármegyébe.* »Az úgy nevezett barbarus vagy paraszt pfenningek találatnak Liptó Vármegyébe Thurig nevű falu mellett, és Nyitra Vármegyébe Bajmotznál. Ezen kővé vált pénzekről külömb-külobmbféle meséket beszélnek a' parasztok, mellyek már gyakrann irásokba is circuláltak. A' leg igazabb, és leg okosabb magyarázatja ezen természeti tüneménynek az, hogy ezek a kőpénzek nem egyebek mint kővé vált tsigák. Ezenn vélekedés felől meg győződik az ember mihelyt egy jó nagyított üveget vesz kezébe, mellyen keresztül ezenn pfenningekbe a' tsigákat és tsiga héjjakat egészszen ki lehet esmerni. Nagyságokra nézve különbözök ezenn pfenningek, némelyek nem nagyobbak mint egy pfenning, mások ellenbenn akkorák, mint egy Császár thallér.« (Tanárky »Magyarország természeti ritkaságai.« 51. l.)

442. *A' Kolumbázi Szunyogok. a) Temesvári Bánátba.* I. »Azonn Insectumok, mellyekről itt szó van, nem nagyobbak a közönséges szunyogoknál. Kolumbázi szunyogoknak azért neveztetnek, mert a kolumbázi vidékekről jönnek, a melly egy régi vár Serviába a' Duna jobb partján, és mivel test alkotásokra nézve, a' mi szunyogainkhoz tökéletesen hasonlók. A' köznép vélekedése szerént ezek bizonyos barlangokban veszik eredeteket. Nagy seregekkel repülnek, melly távolról úgy láttzik mint valamely füst felleg, vagy gőz oszlop melly a' tenger színéről emelkedik fel. Rend szerént háromszor jelennek meg esztendőnként. Először meg szoktak jelenni 20—25-dik Április körül, másodsor Május közepénn, harmadsor Nyárba néha későbben néha korábban. Mind az által ezenn regula tsak úgy igaz, ha több esztendőket veszünk átaljába.

Mert p. o. 1776-ba Octoberbe olyan rémítő sereggel repültek ezenn férgek Temesvár felett, hogy az ő által repülések egész két nap tartott. Reggel idejénn minden házak ablakai tele találtattak döglött szunyogokkal. Ekkor a barmokat nem háborgatták, hanem ha valaki egy felhasított Tököt ki tett a levegőre arra olly temérdek számmal tódultak hogy úgy látszott, mintha a' Tök kívül belül fekete posztóval vonatott volna bé.

Az eső és szelek által az ő nagy csoportjaik széllyel szorotnak, és nagy részént el vesznek. Ezenn esetbe az a' kár mellyet két elsőbb meg jelenésekkel okoznak, nem felette nagy szokott lenni. De ha a Tavasz, és a' Nyár kezdete száraz, ha gyenge Napkeleti szelek fujdogálnak, már illyenkor külömb-külobm Colonékba ki terjednek egy felől Orsova, Csermes, Viddin és Nicopolis felé a' Török birtokokba, másfelől el borítják a Bánátot, Újpalánka, Mehadia és Veretz tájékat. Nagy jótéteménye a természetnek, hogy az ő pusztító koborlások messzebb nem terjed.

Ezen veszedelmes férgek sok száz ezenként rohannak az Ökrökre, Lovákra, Ketskékre, és Juhokra. Hijjába igyekeznek a' szegény állatok ordítás, ugrálás, szaladgálás, által tőlök meg szabadulni. Minden gyengébb test részeiket el lepik ezek, szemtelen dühösséggel, bé furdalják magokat a barmok orr és fül lyukaikba, a szemek környékét tele ülik, és leg inkább a nemző tagok nyilásaiba fészkelik bé magukat. A barmok szörnyű fájdalmaikat mellyeket e miatt szenvednek ordítás, bőggs, nyerítés, futkazás által jelentik, magokat a vízbe is vetik ha azt közel találnek. Utoljára lerogyanak, és vagy egyszeribe, vagy két három óra mulva megdöglének.

Még eddig semmi egyéb eszközt nem tudnak a' Parasztok a' barmok ezen vesze-

delme ellen mint azt, hogy, midőnn szunyogok megjelennek, nagy szalma tüzeket gyújtanak, és a' barmoknak azon tagjait mellyekre szoktak leginkább rakodni ürmös vízzel békenik. A füst el oszlatja őket, és az ürmös keserűségét el nem szenvedhetik. El tudálkozik az ember midőnn látja, hogy a' tsupa instinctus által vezettetett barmok alig pillantják meg a szalma tüzet, egyszeribe seregestől oda futnak, hogy a füst alatt magokat a' férgek ellen védelmezzék.

A' mint oda fellyebb mondtam, a köz-nép azt hiszi, hogy ezek a szunyogok azonn barlangokból jönnek ki, mellyek a kolumbázi hegyekbe találatnak, és onnan terjednek el a' Török birtokokba, és a Bánátba. Sőt a' babonás tudatlan Oláhok azt is állítják, hogy azok tsak egyetlen egy üregből jönnek ki. Szent György — így mesélik ők — ezenn Barlangnál ölte meg a pokolbéli Sárkányt, annak fejét el vágta, és a barlangba vetette. Ezenn Sárkánynak fejéből teremnek már most azok az ártalmas férgek. Annyi igaz, hogy a Kolumbázt körül fekvő hegyekbe elég üregek vagy barlangok találatnak, és azokból szüntelen fornak ki, ezek a' veszedelmes szunyogok.

Mások ismét azt állítják, hogy ezen szunyogok a' fákon teremnek, hol bizonyos nemű Tölgy és Szilfák teremnek. Akárhol veszik ezek az ártalmas férgek eredeteket, annyi tudva van felőlök, hogy ők a' barmokat dühösen meg támadják, a testek nyílásaiba magokat bé furdalják, hogy a barmok az ő mérgek miatt meg döglenek, és hogy az így meg döglött állatoknak husa is meg van mérgesedve, mellynek veszedelmes tulajdonsága mind azokra is ki terjed a kik abból esznek.

Ha ezen szunyogokat közelről nézi az ember, lát a' fejkenn két kis tapogató szarvakat. Ezeknek közepénn van egy fulánk, melly nekik száj gyanánt szogáll, mivel egyéb nyílást nem lehet észre venni a fejekenn. A hátok feketés és szőrös, a hasok fejr. Hat lábaik vagynak mellyek közzül a két elsők rövidek, a középsők hosszabbak, a két hátulsók pedig igen hosszú. Tsak két hártayából és erekből szőtt szárnyaik vagynak. Hátulsó részeken 11 kis ólom színű karikák láttszanak; mindenik ezen gyűrűk közzül vékony fekete vonással van körül kerítve.

A sebekbe, mellyeket a barmok bőrénn ejtettek, tojásokat raknak le. Egyéb aránt az

ő tsipéseket el szenvedhetetlen viszketés, a sebes tagoknak gyulladása, azt ismét forró hideg lelés követi, mellybe a' barmoknak el kell veszni. (Ugyanott 95—100. l.)

b) *Erdélyben.* »E' folyó esztendőben Május' 15-ikén Rudáról költ Tudósítás szerint a' Kolumbázi mérges legyek szinte Erdélybe Zalathna vidékére vetődtek, hol több helységekben számos kisebb, és apróbb marhát megöltek. Ezen veszedelmes, és a' muszlinczához hasonlító legyek Kolumbátsnál a' Bánati határ széleknél a' Duna partján egy szikla üregéből esztendőnként tavasszal az idő járáshoz képest hol korábban, hol meg későbben, néha már Április vége felé, néha pedig Május elején törnek ki, és a' szelek izgatása által a körül fekvő helyeket olly temérdek mennyiséggel bélepik, hogy velök az egész levegőkör mintegy köddel bélepve lenni látszik. A' Bánati, különösen a' Krassó, és Temes Vármegyei duna melléli lakosok irtózva várják ezen pusztító vendégeket, mellyek azoknak esztendőnként számos ökreit, teheneit lovait, sertéseit, és juhait elemésztk. Azon szelet, melly ezen veszedelmes legyeket vidékekre hajtja, különös átoknak tartják, és nagy szélnek nevezik. Bizonyos időszak mulva, mintegy két, három hét mulva az első rajt a' második, ezt meg a' harmadik szokta követni, de e' két utolsó nem olly dühös, mint az első, és ritkán tesz pusztítást. Ha a' tsordát kint lepi meg, iszonyú bőgéssel, és ordítással, bámulva és félénken, hol lézengve, hol futva tér haza a' tsipések miatt vérző marha, hol azt gazdája vagy füstölés által, vagy pedig vegyített kataránnal vagy is kulimázzal való kenéssel igyekezik a' veszedelemtől megmenteni. Ezen Kolumbázi legyek idejében az utas szekerek és kotsik gyakran kénytelenek megállapodni, s marháikat füst eleibe állítani. Minthogy kiváltképen a' test hajlásait, mellyek ritkább szőrűek, és mezítelen részeit lepik meg; a' kenőtsöt leginkább ezen részekre kell alkalmaztatni. Melly nagy átok legyen ezen gonosz bogár-nem, könnyű elgondolni, annál is inkább, minthogy általa a' szegény paraszt, kinek jobbára minden vagyona és kintse marhájából áll, egy pillantatban inségre jut; a' foglalatosságok pedig az utazás veszedelmes léte miatt tsak nem egészen megszűnnek.« (H. M. 1828. Első félesztendő 346—47. l.)

443. *A villám okozta kénes gőz a Beszkédi hegy tetején.* Mult nyáronn a vélünk

határos Lengyel tartományban lévő ezüstbányákat szemlélni megyek vala; mellyeket, málta azon tartomány a rajtunk uralkodó Felsőnek birtokában vagyon, Liptó-Vármegyének lakosi mivelnek. A rövidebb útát követvén, a Beszkéd hegyeinn (mellyek itt és Szepes-Vármegyében legmagossabbak) járt ösvényekenn menék. Viszsa jövet, midőn az hegy tetejére értem volna, először azt a völgyekből fel-szálló ködtől szinte körül vértve látám; de még inkább megijedék az-után, alól a sok villámlást; fejem felett pedig szörnnyű mennyüteseket tapasztalván, úgy hogy a társom ijedtébenn egy-néhányszor földre is esék. Kitsinybe mult, hogy a kénköves szag miatt mind a ketten meg-nem fúladánk. Az hegyenn semmi eső-esést nem látánk; hanem egy-néhány ezer lépésnyire a völgybe érkezvén, ott esőt találánk. Efféleket ugyan már annak-előtte-is hallottam vólt azoktól, a kik a Beszkédi hegyek tetejénn Havasi ketskéket vadászni szoktanak. De most magam tapasztalásomból irhatom. (Magyar Hirmondó 1781. évfolyam 271. l.)

444. *A véres eső és ohozója.* Némelly esztendőknben, Junius és Julius hónapokban a' fák és fűvek levelein, sőt még az épületekenn is, holmi piros cseppeket venni észre, a' mellyek színekre nézvé hasonlók a' vérhez. Ezeket az egygyűyűek vértseppeknek tartják, és meglátván félnek rettegnek szörnnyűképpen, mivel azt gondolják, hogy vér eső esett. Okozzák ezeket azok a' közönséges fehér és fekete eres szárnyú pillangók, a milyeneket némelly esztendőknben igen nagy bővséggel látunk, és a' mellyek gyümöls pillangoknak neveztetnek (Papilio crataegi). Tudnivaló dolog, hogy ezeknek hernyóik elsőben magokat elpólálják vagy bebábozzák, 's úgy vagynak egy ideig. Mikor osztán bábjaikból előjönnek és pillangókká lesznek, holmi piros tseppeket bocsátanak a' hátuljokból, 's ez az a' vér eső, mellytől annyira félnek a babonázók. Sok ilyen piros tseppeket lehetett látni itt a' Balaton mellett szerte széllyel a' mezőben 1800-dik és az ezt követő esztendőben, mert ekkor annyira uralkodtak az említett pillangók itt, hogy a szőlőhegyeket és mezőket egészszen elbőritották. (Természeti Tudomány a köznépnek, Fabián József, Veszprém 1803. 127—128. l.)

445. *Hosszú alvás.* »Az ifjú Herczeg András, országunk egykori Birájának, Szent-

Iványi Ferencz Urnak, ő Excellentiájának magát meglehetősen bíró jobágya (a' ki még most is él?) ki ment Apr. 13-dikán 1802-dik esztendőben lakó helységéből Uhorszaból (Nógrád vármegyében) korán reggel a' Malnapataki pallón, Hradistya felé, hogy deszkát vásárlana, s majd az alku után Pusztá Szamaterts felé térne, hogy öttsével valami krompli föld kapállásról értekeznek.

Midőn innen már haza fordult volna le a' hegyeken, sűrű köd szállott a' földre, s borzongó havas volt a' levegő, melly zivatar előtt bé vette magát egy szikla repedésbe, a hol talám 3 ember el fért volna. Itt az emberre álom ereszkedett, melly ugyan azon esztendő Augustus havának 8-dik napjáig, és így 16 heteken keresztül folytában tartott, a' nélkül, hogy Herczeg az alatt evett volna valamit. Minekutána a mondatott napon felébredett, bágyadtnak érzé magát, s észre vette, hogy ruhái, melly oldalom feküdt, mind el rothadtak alatta. Fáradtsággal érthette el házát, a' hol már többé el sem akarák gazdának fogadni; Egészen 8 nap haza mente után az áll kapczának igen nagy fájdalma miatt száját is alig tudta ki nyitni, s mind öszve is tsak valami leveeskét ehetett. Negyed napra haza menetele után feladták neki az Úr: Vatsoráját, — majd elaludt ismét, 's aludt 3 napig, míg nem akkor magától felébredt: tudni illik egy fő fekély fakadt meg nála, mellynek leve két fülein folyt ki nagy bővséggel. Ezóta magához jött az ember lassankint, 's most ép, egésséges«. (H. M. 1818. Második félesztendő. 12—13. l.)

446. *A sas és gólyák harcza.* »Notabilis dolog esett a táboron (Anno 1705 Aug. 9.) szintén az hol Teleki Mihály Uram ezere fel volt szállva, két vagy három gólya egy sasra támadnak, fenn az áérban szárnyalván és veszekedvén, elunván, megsajnálván az sas a gólyák infestatioját, néki fordul a sas az egyik gólyának, úgy meg-rúgja, hogy mindjárt a sereg közé esik az gólya és az földön megütvén és elfogván az gólyát, az katonák fejét veszik; az más két gólyát pedig az sas elúzi és elkergetti. Isten oltalmazzon benneteket az sasnak rugásától és elüzésétől. (»Idősb Czegei Wass György naplója. 1. Jan. 1704—31. oct. 1705.« közölve van a Tört. Lapok I-ső évfolyam 24 szám 270. l.)

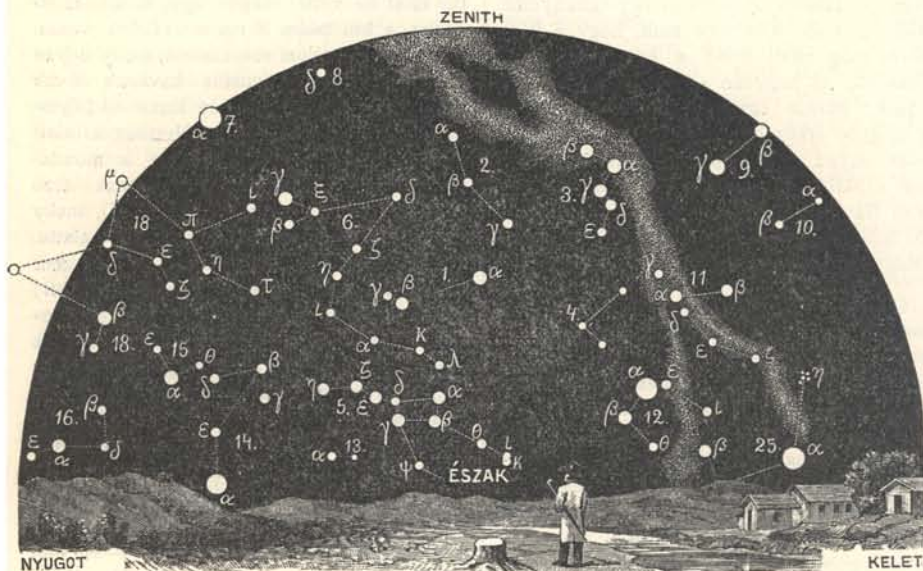
L—L B—T.

A CSILLAGOS ÉG.

Bolygók: *Merkur* alkonycsillag, de kedvezőtlen állása miatt most nem látható. A hónap folyamán a Virgo csillagképén halad át. — *Vénus* r. 2^h körül kel és szeptember 17-ikén legnagyobb nyugoti kitérésében van. A Jászolból kiindulva az α Leonis keleti szomszédságáig hatol. — *Mars* éjfélkor kel és az egész hónap alatt a Rák csillagképében tartózkodik. — *Jupiter* a β Scorpii-től keletre és ugyanannyival a μ Scorpii-től északra áll. Este 8^h-kor nyugszik és

szeptember 29-ikén elfödi a Hold. — *Saturnus* a Nyilas nyugoti határán a Tejút szélén áll, mintegy 25°-kal keletre az α Scorpiitól. Átlag esti 1^h21^m-kor nyugszik és szeptember 22-ikén negyedfényben van a Nappal. — *Uranus* pontosan 1^h3^m teleholdátmérővel a Jupiter alatt található, de már esti 8^h-kor nyugszik.

Tünemények: Szeptember 15-ikén este 11^h 52^m-kor a ζ Tauri 3-adrendű csillag geocentrumos együttállása a Holddal, ná-

A csillagos ég északi fele 1900. október 1-én Budapesten este 9 órakor.

1. Ursa minor; 2. Cepheus; 3. Cassiopeia; 4. Camelopardalis; 5. Ursa maior; 6. Draco;
7. Lyra; 8. Cygnus; 9. Andromeda; 10. Triangulum; 11. Perseus; 12. Auriga; 13. Canes venatici;
14. Bootes; 15. Corona (borealis); 16. Serpens; 17. Ophiuchus; 18. Hercules;
19. Aquila; 20. Delphinus; 21. Pegasus; 22. Pisces; 23. Aries; 24. Cetus.

lunk is látható fődéssel. — 16-ikán e. 8^h 2^m 4^s-kor a Jupiter III. holdjának fogyatkozása, belépés. — 17-ikén r. 8^h-kor a Vénus legnagyobb nyugoti kitérésében; szögtávolsága a Naptól 46° 3'. — 18-ikán délután 1^h-kor a Mars együttállásban a Holddal. — 19-ikén e. 6^h-kor a Vénus együttállásban a Holddal. — 21-ikén e. 6^h 49^m 9^s-kor a Jupiter I. holdjának fogyatkozása, kilépés. — 22-ikén r. 6^h-kor a Saturnus negyedfényben a Nappal. Ugyanaznap e. 6^h-kor a Neptunus negyedfényben a Nappal. — 23-ikán d. u. 1^h 26^m-kor a Nap a Mérleg jegyébe lép, az

ősz kezdete. — 24-ikén e. 9^h-kor a Merkur együttállásban a Holddal. — 29-ikén éjfélt után 1^h-kor a β Scorpii együttállása a Holddal, bekövetkező fődéssel. Ugyanaznap d. e. 10^h-kor a Jupiter együttállásban a Holddal, bekövetkező fődéssel. — Október 1-én r. 5^h-kor a Saturnus együttállásban a Holddal. — 2-ikán d. u. 1^h-kor a Neptunus megállapodik és azontúl hátráló mozgású. — 7-ikén r. 2^h 19^m-kor a γ Piscium 5-ödrendű csillag geocentrumos együttállásban a Holddal, nálunk is látható fődéssel. — 9-ikén e. 5^h 46^m 51^s-kor a Jupiter II. holdjának fo-

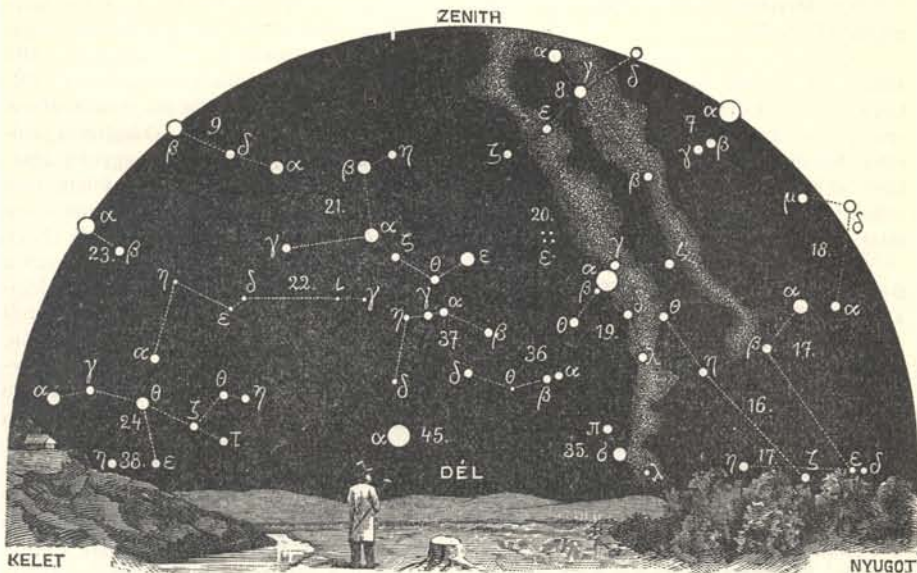
gyatkozása, kilépés. — 11-ikén e. 11h 21m-kor az ω^3 Tauri 5-ödrendű csillag geocentrumos együttállásban a Holddal, nálunk is látható fődéssel. — 14-ikén r. 5h 6m-kor a ν Geminorum 5-ödrendű csillag geocentrumos együttállása a Holddal, nálunk is látható fődéssel. Ugyanaznap e. 7h 2m 12s-kor a Jupiter I. holdjának fogyatkozása, kilépés.

A Nap delelése Budapesten középideőben kifejezve:

Szept. 16-ikán	...	11h 54m 55s.1
» 21-ikén	...	11h 53m 9s.5
» 26-ikén	...	11h 51m 25s.9

Októb. 1-én	...	11h 49m 46s.8
» 6-ikán	...	11h 48m 14s.4
» 11-ikén	...	11h 46m 51s.2

Újdonságok: Augusztus 2-ikán e. 8h 30m ógyallai középideőben gyönyörű tűzgömb esett, mely annyira fényes volt, hogy a fák éles árnyékot vetettek. A meteorkő állítólag Kéménden, Flórián István telkén esett le. Fényi Gyula, a Haynald-observatórium igazgatója, róla a következő közleményt volt szíves adni: A meteort Kalocsán 8h 23m zónaidőben meglehetősen jól észlelte két megfigyelő. Az eddigi jelentések

A csillagos ég déli fele 1900. október 1-én Budapesten este 9 órakor.

25. Taurus; 26. Gemini; 27. Canis minor; 28. Cancer; 29. Hydra; 30. Leo; 31. Coma Berenices; 32. Virgo; 33. Libra; 34. Scorpius; 35. Sagittarius; 36. Capricornus; 37. Aquarius; 38. Eridanus; 39. Orion; 40. Lepus; 41. Canis maior; 42. Crater; 43. Corvus; 44. Lupus; 45. Piscis austrinus; 46. Columba; 47. Argo; 48. Centaurus.

szert a tűzgömb Taksony felett mintegy 90 kilométer magasságban tűnt fel, a Vértések felett fellángolt, Esztergomtól kissé nyugatra explodált és végre dörgés közt Kéménden hullatta az utolsó darabot. A nagyszerű tűnemeny Taksony, Vác és Esztergom lakosságát felriasztotta.

A spektroszkóp segítségével eddig felfedezett kettőscsillagok száma 28. A mozgást tudvalevőleg a spektrum vonalainak

periodikus eltolódása árulja el, és e rendszerek oly közeliek, hogy még a legnagyobb távcsövek sem képesek összetevőire bontani.

A múlt év végéig az apró bolygók száma 451-re szaporodott. E számba csak azok érttetnek be, melyek pályája biztosan ismeretes. Egynehányról oly kevés megfigyelésünk van, hogy elveszetteknek kell őket tekinteni.

K. R.

TÁRSULATI ÜGYEK.

Az állattani szakosztály-nak 1900. május 11-iki ülésén

1. Mocsáry Sándor tartotta előadását »A legszebb méhfélékről«. Elmondja, hogy mi mindenféle szín és színváltozat szerepelhet a méhekénél, de a zöld szín ritka, hanem annál gyakoribb a fémes zöld-fény, az aranyos zöld. Ismerteti a fényes méhek életmódját és fészeképítését, egyúttal több fényes méhpéldányt mutat be.

2. Rátz István két új *Dipylidiumot* ismertet és mutat be. Bevezetésül felemlíti e genusznak eddig ismert fajait. Leírja a *Dipylidium sexcoronatum* és *D. Orley* új fajokat. Ez ideig összesen 10 *Dipylidium*-faj ismeretes, melyek közül csak három hazai.

3. Csiki Ernő ismerteti Woenig F. »Die Pusztenflora der Grossen ungarischen Tiefebene« című munkájának állattani adatait, és legtöbbször felületességét, helytelen voltát demonstrálja.

4. Kertész Kálmán ismerteti Ficalbi E. *Venti specie di zanzare (Culicidae)* stb. című munkáját, mely a fajok meghatározására szolgáló pontos táblázatokat tartalmaz.

Az élettani szakosztály-nak 1900. május 15-iki ülésén

1. Tauszk Ferencz »A senilis szív munkájáról« tartott előadást. Vizsgálatainak egyik sarkalatos eredménye, hogy a senilis szív munkaereje a rendes viszonyok között felmerülő akadályok leküzdésére reátermett és ennek megfelelőleg a szív működés kompenzált. Nagyobb izommunka teljesítésénél a szív működés elégtelen, és az inkompensáció fagyasztási methoduson alapuló jelenségei, néha az inkompensáció klinikai tüneteitől kísérve, lépnek előtérbe. A senilis szív különbözik a hipertrofiás és az ép szívtől is, mert külmunka teljesítésére tartalék erő felett nem rendelkezik, vagy pedig ezen

tartalék ereje felette csekély. A senilis szívben többé-kevésbbé mindig jelenlevő organikus elváltozások a rendelkezésre álló energiakészlet nagyobb részét lekötve, külszizommunkára csak kevés áll rendelkezésre. Ha mindazonáltal az energiakészletből külszizommunkára fordítatik egy nagyobb részlet, a szív elegendő energia fölött nem rendelkező, a vérkeringés fentartására nem képes. Az is figyelembe veendő, hogy aggkorban a csekélyebb táplálkozás miatt a test összenergia készlete is csökkent. Minden elváltozás a szívben a szív részéről nagyobb munkát kíván. Tehát aggkorban, miután ezen elváltozások sohasem hiányzanak, minden esetre 57 kgmm-nél nagyobb munka kívánatik, hogy a szív a vért a szívben magán áthajtsa. A szív részéről annál nagyobb munka kívánatik, minél nagyobbak a szívbeli elváltozások és minél nagyobb munka szükségeltetik ennek megfelelőleg a szívbeli akadályok leküzdésére. Kis elváltozásoknál a szív ezen munkatöbblete csekély és a senilis szív az ép szívnél csak kevésse van kedvezőtlenebb állapotban. Az ilyen egyén munkabírása kisebb mint az egészségesé, bár bizonyos fokig a nagyobb energiaszükséglet fedezhető nagyobb táplálékfelvétel útján. Igen nagy elváltozások a szívben minden külszizommunka teljesítését lehetetlenné teszik. Az is bizonyos, hogy aggkorban az erek endoarteriitise 758 kgmm-nél nagyobb munkát, — a mely egészségesnél elegendő — követel az egész érendszemben levő akadályok leküzdésére.

2. Jakab László »Az öregek hőmérséklete ép és kóros viszonyok között«. A thermometria jelentősége és az eddigi vizsgálatok rövid vázolója után rámutat arra, hogy még mai napig is vita tárgya, a fiziológikus hőmérséklet felső határa, és így bár sokan foglalkoznak a középkorú egyéneknél e kérdéssel, öregeknél még kevésbbé tiszt-

tázott. Wunderlich az öregek hőmérsékletét összehasonlítva középkorúakéval, valamivel magasabbra veszi fel, holott a budai szegényházban végzett vizsgálatok szerint a felolvasó ezt alacsonyabbnak találta; vizsgálatai szerint 60 éven felül a hőmérséklet napi maximuma a 37° C.-t nem éri el, ezenfelül tehát már lázasnak tekintendő. A napi ingadozások aránylag kicsiny volta mellett feltűnő, hogy mily gyakran fordul elő aggoknál a *typus inversus*: a reggeli órákban levő maximum és az esteli órákra eső minimum.

Azon fiziológiai hatások, melyek a hőmérsékletre lényegesen hatnak, mint pl. a munka, az aggoknál ugyanazon körülmények között a hőmérséklet kisebb változást idézik elő, mint középkorúaknál.

Az előadó ezek után rátér a kóros viszonyok között található eltérésekre. Az öregek lázas hőmérséklete ritkán ér el igen magas fokot, ellenben gyakori a hőmérséklet mély leesése, a *collapsus*.

Felemlíti azon érdekes tapasztalatot a budai szegényházból, hogy míg a környéken sok typhus abdominalis eset fordult elő, sőt magában a házban egy szolga is meghalt, az öregek között tifusz-eset egyáltalán nem jött elő.

Végül rámutat arra, hogy az öregek érelőkésének szaporasága nincs abban az arányban a hőmérséklettel, mint a minőt a középkorúaknál találunk; rendszeren ennél ritkább s az érelőkés szaporasága a lázas betegségek legfőbb veszedelmének: a szivizom gyengeségének mutatója.

3. Kövesi Géza »Az aggkori fehérjeanyagforgalomról« tartott előadásában kiemeli ama hiányokat, a melyek az aggkori anyagforgalom tanában találhatók, főként nincsen tisztázva ama nagyfontosságú kérdés, hogy mily mértékben járul hozzá az aggkorban észlelhető atrofias folyamatokhoz az anyagcsere megváltozása, esetleg zavara. E hiányok teszik szükségessé az aggkori anyagforgalom viszonyainak exakt tanulmányozását. E célból az előadó a fehérjeanyagcserét aggoknál tette beható vizsgálatnak tárgyává, a melyek lényeges eltéréseket eredményeztek a normális nitrogénanyagcserével szemben.

A fehérjeneműek felszívódása, illetőleg kihasználása a bélszatornában mitssem szenvedett, minthogy a bélsárral naponként kiürített nitrogénmennyiség 3—5 g között in-

gadozott. A Rubner-féle törvény, mely szerint a szervezet kalóriaszükséglete a test-súly s a testfelület nagyságától s azok egymáshoz való viszonyától függene, az aggkorban érvényét veszti. Minthogy a vizsgálati egyének napi 30 g fehérjebevétel (különként 25 kalória) mellett nemcsak, hogy nitrogénegyensúlyba helyezkedtek, hanem fehérje-visszatartás testsúlygyarapodással egyetemben is volt észlelhető.

Vizsgálatai eredményei alapján előadó kifejti, hogy a senilis szervezetnek mind fehérje-, mind kalóriaszükséglete jelentősen csökkent. Ennélfogva az aggkori fehérjeanyagforgalom kvantitatív különbségeket igen, kvalitatívetek azonban nem tüntet fel.

Ezen eltérések a normális viszonyoktól a senilis sejtprotoplazma biológiai viszonyainak megváltozását igazolják, melyek szerint a senilis protoplazma fehérjefelbontó képessége tetemesen csökkent, a mely körülménynek jelentős szerep tudandó be az aggkori atrofias folyamatok létrehozásában.

A növényteni szakosztály-nak 1900. június 9-ikén tartott ülésén

1. Fialowski Lajos »*Megedző-dött fügefácskák a Gellérthegyen*« cím alatt tartott előadást, melynek folyamán a budapesti Gellérthegy déli lejtőjén természetes viszonyok között tenyésző fügebokrokról emlékezett meg. A meghonosodott növények a Gellérthegyen minden ősszel lehullatják leveleiket és csak április végén kezdenek rügyezni; gyümölcsük kedvező ősz esetén megérik, sőt élvezhetővé válik. Fialowski véleménye szerint, a gellérthegyi fügefák az egykori török kerteknek a maradványai és mint állandósodott változat érdemelnek figyelmet. Az előadást több fotografiának és diapozitív lemeznek a bemutatásával kísérte.

2. Filarszky Nándor-nak a »*tátravidéki alpinetum*« ügyében beterjesztett részletes jelentését Schilberszky Károly olvasta fel.

3. Schilberszky Károly a »*Növényteni közlemények*«-nek a szakosztály korábbi elvi megállapodásai szerint összeállított szabályzatát egész terjedelmében felolvassa.

4. A tárgysorozat utolsó pontja a tanintézethez tartozó dendrológiai kertnek, gyümölcsészeti telepnek és az üvegházi növényeknek megtekintése volt s ezzel záródott be a szakosztálynak szünet előtti utolsó ülése.